

DOMAČI PRIJATELJ

V PRAGI, 1. JUNIJA 1906.

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna branil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem popolnoma zastonj. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

VSEBINA: GRIŠA: Romanca. S. CELESTINA: Ob ognju. MARA IVANOVNA TAVČARJEVA: Vaška silhueta. MILAN PUGELJ: Margareta. IVAN LAH: V. Vodnik. KSENIJ VERIN: Notturmo bednih. SAMKO CVETKOV: V nedeljo na vasi. BRANKO BRANKOVIČ: In vračam se iz dalj . . . Z. K.: Zlata Praga. (Dalje.) ZOFKA KVEDER-JELOVŠKOVA: Najin dan. ZVONIMIR: V tožnih nočeh. J. BIELOKONSKI: Vse je utihnilo. BORISOV: Moja mladost. — Uganke.

Izraz najsrčnejše zahvale

naj blagovolijo sprejeti sledeči cenjeni odjemalci, ki so nam s Svojim priporočilom Vydrovih izdelkov (od 15. aprila do 15. maja), pridobili novih naročnikov:

J. Bartmann, posestnica, Bled.	Mar. Gosar, Dražgoše.
Stefan Fr. Bayer, župnik in dek. svetnik, Grabštanj.	Jožef Gregl, posestnik, Bizeljsko.
Jv. Bednarik, knjigov. mojster, Gorica.	Ivan Hervatski, čevljar, Ljubno.
Milica Boltar, urad. sopr. Trst.	K. Hüttner, župnik, Rožek.
Matevž Brieznic, cerkovnik Vovbre.	Celestina Janc, Col pri Vipavi.
Andrej Budja, posestnik, Janživrh.	Jerca Jarc, šivilja, Ljubljana.
Lovro Čok, pismonoša, Katinara.	Franc Jerič, obč. redar, Velenje.
Marija Dolžan, šivilja, Tržič.	Fr. Jurša, posetnik, Sp. Voličina.
Jos. Dolinšek, organist, Guštanj.	Marija Kalan, tov. del. Zbilje.
Jos. Dvořak, vrtnar, Vurberk.	Venc. Keržišnik, obč. obhodnik, Naklo.
Jos. Erbežnik, tov. strojevodja, Reberca.	And. Knez, posestnik, Vič pri Ljubljani.
Jurij Fajdiga, tov. paznik, Ljubljana.	Jos. Kobal, učitelj, Prem.
Joh. Ferjan, čevlj. in pismonoša, Bled.	Karl Kocjan, posest. in delovodja Ljubljana.
J. Fidler, c. kr. pismonoša, Ponikva.	Ivana Kokal, posestnica, Vodice.
Alojz Glaser, Ruše.	And. Kolar, c. kr. fin. nadstraž. Miren.
Fran. Globočnik, trg. zastopnik, Sv. Rupert.	Lucija Kopač, sopr. posest. Ljubljana.
Julija Gorjak, posestnica, Ruše.	Mart. Krejčič, župnik, Borlje.
Ant. Gorjup, c. kr. fin. nadstraž. Miren.	Jos. Kuhar, tajnik banke „Slavije“ Ljubljana.
Ana Gogala, sopr. c. kr. blag. ofic. Ljubljana.	Jož. Kumper, posestnik Kalobje.
	Fr. Kurnik, tov. del. Šoštanj.

Vydrova tovarna hranil v Pragi VIII.

Dobro s dobrim:

Vydrove žitne kave $\frac{3}{4}$ z $\frac{1}{4}$ Mokka skupaj po navodilu za odrasle, otrokom pa prvo samo. Pusti cikorijo, ako se nočeš najesti barve, ker z neprevidnim dodanjem iste pokvariš ves okus.

5 kg. Vydrove žitne kave poštne prosto
4 K 50 v.

Juha je temelj

zdravju pravi stari pregovor a vendar ni dobra brez Vydrovega juhnega pridata. Pridej $\frac{1}{2}$ kavove žličice na krožnik juhe in prepričaš se kako isto okrepča, ter da izvanredno dober okus tudi najmočnejši goveji juhi.

$\frac{1}{2}$ kg. steklenica stane 3 K 50 v.

Poskusi, pohvali:

Vydrove juhne konzerve so delikatnega okusa, enostavne in neobičajno hitre priprave. Vrsta: grahova, lečna, riževa, rezančeva in gobova.

Cena: $\frac{1}{2}$ kg. zavojček vsake te juhe 1 K 50 v, 100 gr. po 30 v.

Ni dobrega pečiva

brez našega „Buhtina“. Je to zmes različnih dišav in to v množini kolikor je za potrebo. 10 vin. zavitek zadostuje za 4–5 kg. moke. Po naročilu priložimo eden tak zavitek tudi pošiljki kave.

DOMAČI PRIJATELJ.

LETNIK III.

V PRAGI, 1. JUNIJA 1906.

ŠTEV. 6.

GRİŠA:

ROMANCA.

Obraz je tvoj lep,
mož tvoj je bogat
in ti si mu zvesta
od zadnjikrat . . .

Ob lepih večerih
ko poje zvon,
prihajaš ponosno
na svoj balkon.

In gledaš čez morje,
kako šumi,
in misliš na ladjo,
ki v dnu leži . . .

In dolg je večer
in žalosten dan —
nikdar se ne vrne več
tvoj kapetan!

S. CELESTINA:

OB OGNJU.

Sedeli smo okrog ognja v samotnem gozdu . . .
Noč je bila hladna. Globoko doli v dolini so legale mokre megle, nebo pa je bilo čisto in svetle zvezde so utripale. Vse naokrog je molčalo, sanjalo, le sem pa tja je završelo, v suhem listju je zaskovikala sova. Zazdelo se mi je, da je šinila v poltemi senca . . . Pogledal sem tja, ali nikogar ni bilo. Nad nami, visoko v vrhovih, je šuštel lahen veter, goreča suhljad je pokala in iskre so se spenjale v dimu kvišku.

Molče smo večerjali koruzne žgance. Bili smo lačni. Delali smo naporno cel dan in od opoludne nismo imeli niti trohe v ustih.

Sever se je zleknil po suhih tleh, natlačil pipo, vzel iz žerjavice ogorek in si prižgal. Podprl si je glavo z roko, gledal v ogenj in pošlagoma, premišljeva je pihal dim. Tudi drugi so polegli okrog ognja in se razgovarjali.

Midva pa sva molčala.

Veter gori v vrhovju je zavel včasih močneje in vse v gozdu je završelo. Ogenj je visoko vzplamtel, sence so zatrepetale in od daleč sem so prihajali skoro neslišno zategnjeni glasovi.

Poslušal sem to vršenje gozda, prisluškoval tem zategnjenim glasovom, ki so jih prinašali vetrovi in zazdelo se mi je, da čujem vse ono hrepenenje, ki preveva človeka, ko zapre oči — ali pa gleda po poljani, kjer se razliva mesečna noč. Zazdelo se mi je, da je v teh težkih hribih sanjajoče življenje in da čutim dih mokrega drevja . . . čutim kako plapola kri v vseh teh mrtvih telesih. In povsod . . . v teh molčečih hribih, v šuštečih vrhovih samotnega gozdu, na onih črnih linijah med suhim listjem — povsod v velikih in temnih sencah . . . povsod veje ono veliko hrepenenje.

„Ali si že kdaj ljubil?“ me je vprašal nenadoma Sever, pljunil v ogenj in uprl svoje velike oči srepo v me.

„Nevem, mislim, a tedaj sem bil še mlad.“

In zopet sva molčala. Sever je gledal v enomer v ogenj, njegovo zagorelo obličje je zdelo v odsevu. Mogoče premišluje, spominja se dni, ki so prešli in se ne vrnejo nikdar več, sem si mislil.

„In zakaj vprašaš?“

„Zato!“

Vstal je in se oddaljil. V gozdu je vršela suhljad in šumelo listje, njegovi koraki so se oddaljevali in zopet bližali, čul sem ga kmalu bližje, sedaj tu — tam . . . in njegova visoka postava je stopila iza temnega grmovja. Vrgel je velik sveženj suhljadi na ogenj in zopet legel.

„Nevem kaj mi je prišlo na misel . . . Veš — to prasketanje ognja, to ječanje napol suhe suhljadi, obuja v človeku spomine . . . Vedno — in danes še posebno . . .“

Njegov divji obraz je zadobil mehki izraz in oči, njegove velike, globoko udrte oči so sanjavo gledale pred se.

Poznal sem ga že dalje časa. Ni ljubil družbe, hodil je sam, govoril malo, a bil je silen in delal za dva. Izogibali, bali so se ga . . . mene pa je vlekle nekaj k njemu.

„Nevem kako dolgo je že od tega, nespominjam se . . . Veš včasih — no bili so lepi časi — tedaj sem vedel za slednjo minuto — ali danes . . . In čemu tudi . . .! nima pomena.“

Zamahnil je z roko in se zaničljivo nasmijal, po obrazu pa mu je legla temna senca.

Nihče me ne pozna . . . Veš, pred časi, sijalo je solnce, ceste so bile prašne . . . in prišel je človek. Gledal je mrklo pred se, pogledal ni ne v levo ne v desno, šel je naprej . . . Skozi mnogo vasi, čez mnogo gôra; in ko so mu pričele krvaveti noge, tedaj se je vstavil. Ni se mu ljubilo več dalje. Bil je človek, ki ni več mislil . . . zlo je šlo mimo njega, objelo ga in od tedaj je prenehal živeti . . . In ta človek — sem jaz.“

Obmolknil je za trenotek, prižgal si nanovo pipo in nada-ljeval. —

„Kaj leži toliko v tem prasketanju ognja! Nevem! Ali meni je kot bi me nekaj sililo, da povem kar mi teži dušo. Včasih, v takih nočeh . . . šel sem proč od ognja, legel pod staro smreko in ji pričel praviti . . . Povest je dolga . . . in ko sem končal: deblo je vztrepetalo, v vejevu gori je zašuštelo . . . zazdelo se mi je, da smreka čuti z menoj — in v tej bolesti sem plakal, plakal kakor otrok.

Něčem pripovedovali o svoji mladosti! Bilo je žalostno . . . Vrgli so me na cesto . . . in kdor je prišel mimo me je sunil. Moje telo je bilo blatno, raztepeno . . . ali duša mi je bila čista.

Včasih sem legel na travo vznak in gledal v nebo. Mehka trava je dišala, dišale so cvetlice . . . čez celo ravan je vel lahen veter, nebo pa se je smehljalo . . . Bile so to one mesečne noči, ko človek pozabi na vse, vsa duša mu je ljubezen in on sanja z široko odprtimi očmi . . .

In v eni teh noči. Čez plan, v mokri travi so polegale sence dreves, na nebu so trepetale zvezde, na griču pa je molčala vas. Gledal sem v to jasno noč, čutil sem kako je dihala vlažna zemlja, čutil sem kako je velo to mlado življenje in obšla me je radost, hrepenenje. Vstal bi in šel daleč tja . . . šel bi po belopeščeni česti, mimo križa, tam po klancu navzgor . . .

„Tone!“ je dahnila poleg mene deklica z napol jokajočim glasom. Bila je Manja, sirota kakor jaz. Sedla je poleg mene.

„Manja!“ Nekaj sladkega me je prešinilo, začutil sem, da imam pri sebi bitje, ki čuti z menoj. In bil sem vesel.

„Tepli so me“ . . . je vzdihnila napol bolesti, napol sramu in se stisnila k meni. Njeno telesec je vztrepetalo . . . jaz pa sem stisnil pesti. Prešla me je ta hip neka neznana slast maščevanja. Stopil bi tja . . . ali ne . . . Kaj hočeš! ti si mlad in slab, oni pa so močni.

„Pojdem!“

„Kam?“

„Po svetu.“

„Ne pojdi, ostani tu pri meni.“

Manja me je objela, položila svojo glavico na moje prsi in zaplakala.

„Ne joči, Manja, ubožica,“ sem ji šepetal, pobožal njeno žametasto lice in jo poljubil. Njene gorke solze so mi kanile na

obraz, vrat. „Ne joči, Manja, rad te imam in zato pojdem. In ko se vrnem . . .“

Govorila sva dolgo . . . In potem sem šel. Nihče me ni spremljal in mi želel srečo, samo Manja je šla z menoj pod vrh klanca. Potem pa sem šel sam dalje in pot je bila samotna. Hodil sem dolgo sedaj po belopeščenih cestah, sedaj po ozki stezi, ali pot se je vila vedno navzgor in nisem se nikjer ustavil . . . Šel sem vedno dalje, dalje . . .

Za nekoliko časa je obmolknil, potem pa me je prijel za roko in mi žalostnim, nekam mehkim glasom dejal.

Janko, ne zapusti nikdar rodne grude, ostani tu v teh samotnih gozdih. Vidiš, ljudje so tu dobri, ali v tujini . . . Moj Bog, čemu bi ti pravil!

In Manja! sem ga opomnil po nekotnem molku.

„Manja?“ . . . je ponovil nehote in globok vzdih se mu je izvil iz prsi. Dolgo me ni bilo nazaj . . . Ljudje doli v dolini so jo suvali, topli . . . ona pa je šla za menoj. In vrnila se ni več. Ubožica! Mislila je, da me najde; prijelo jo je hrepenenje . . . Ali njo je hrepenenje zamorilo.

Ubožica . . .! je zamrmral skoro neslišno, vstal in šel v gozd. Slutil sem, da se je godilo nekaj strašnega in nisem popraševal več. Zavil sem se v kožuh, zaprl oči in hotel zaspati. Ali nisem mogel. Vstal sem in šel doli k ogljenicam.

Nebo se je polagoma pooblačilo. Veter je vel močneje in prinašal gori proti parobku smrdljiv dim ogljenic. Iza dalje, tam kjer je samevala vas, globoko doli v dolini, so se svetlikale sem pa tja luči in po cesti je drdral voz. Drdranje je prihajalo bližje, se zopet oddaljevalo in polagoma izginilo v nočni tišini.

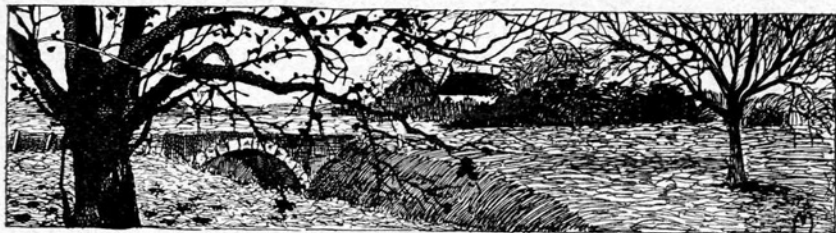
Ob ogljenici je stal Sever.

„Deževalo bo“ . . . je opomnil.

„Da, deževalo“ . . .

In potem sva molčala.

MARA IVANOVNA TAVČARJEVA:

VAŠKA SILHUETA.

Pa je zagrmelo po vasi. Pri Jerinovih so se zopet topli. Jerinka je morala v mrzli noči bežati in prenočiti z dojenčkom pri sosedovih.

Ženske so hitele s škafi po vodo. Veste, takole na deželi je vodnjak vrlo imeniten. Vse dnevne važne in nevažne novice se rešetajo pri vodnjaku. Ženske stoje s škafi ob boku, z zvikom v roki. Ena polagoma vrti kolo, toči vodo, da gotovo nič ne presliši.

Pri Jerinovih je bil zopet pretep. Mož je pretepal ženo, mlado, vrlo gospodinjo.

Jerinka je bila bogata, ko jo je zasnubil Jerin. Lepo doto mu je prinesla k hiši in dva voza bale. Rešila je Jerinu posestvo, kojo je lahkomišljeno zapravljaj. Jerinki je bolelo, ko je videla, kako zginja gozd, za gozdom, njiva za njivo. Prosila je moža naj ne pijančuje, naj pusti igranje, a vse besede so padle v blato.

Jerin je bil mogočen človek. Ni si pustil očitavati.

„Kaj boš ti govorila! Jaz sem glava in basta!“ tako je rekel in šel v žganjarno.

Uvidel je sam, kako propada posestvo. Jezilo ga je, znašal se je nad pridno, varčno ženo!

Jerinovo posestvo je bilo veliko. Imel je hlapca in dekle.

Dekla Jera mu je ugajala, ona pa ni bila dosti vredna, da se je pečala z gospodarjem. Hlapec je večkrat opazil tajno šepetanje in povedal Jerinki, ki sama tudi ni dobrega slutila.

Jerinka je prosila moža naj bode dober gospodar, kakor je bil, naj skrbi za gospodarstvo in družino.

Zdelo se mu je kam cikajo besede, začel je razgrajati in končno udaril ženo, ki je pričakovala — otroka.

Prvi vihar je minul. Po vasi so šepetali . . . Pa bližala se je katastrofa. Ljudje so že davno stikali glave. Z deklelo ni bilo vse v redu.

Jerin je prodal senožet. Denar je rabil za Jero. Šla je v mesto. Spovila je dečka, oče je bil Jerin.

Pa zvedeli so vaščani, zvedela je Jerinka. Prosila je moža naj postane, kakoršen je bil, ona mu odpusti.

To je bilo olje v ogenj. Jerin je udaril ob mizo, zaškripal z zobmi.

„Kaj boš ti, prokleta baba, mene učila? Kaj tebi mar, kaj delam? Vse je moje, jaz lahko prodam kar hočem. Toliko še ostane, da ti vržem tistih par plesnjevih tolarjev! Jezik za zobmi!“ Tako je rohnel.

Jerinka je jokala. Jok je razvnel moža. Znova je vpil, da so sosedje odpirali okna.

V zibeli je zajokalo dete. Jerinka ga je vzdignila in ga tolažila. Jerin je hodil s trdimi koraki po hiši in škripal z zobmi.

„Kaj bomo jutri delali?“ vpraša žena. Mož je ravno prišel mimo nje in udaril ženo, da je dete v naročaju vstrepetalo.

„To ni nič drugega! Kar tebi mar. Jaz hočem vse uničiti, posestvo, tebe, otroke. Ti si kriva, da sem tak, pijanec, ničvreden človek. Če nisi tiho, boš še čutila mojo roko!“

Ihteč mu je miroljubno rekla: „Saj nisem jaz kriva! Skrbela sem za dom, za vse!“

Zopet jo je udaril. Odprl vrata in jo sunil v vežo. Prosila je naj jo vsaj radi otroka v miru pusti, ki je par tednov star. Zapodil jo je iz veže pod milo nebo. Šla je k sosedu.

Sosedovi so jo pomilovali. Saj je bila vredna pomilovanja.

Jerin je spravil skup denar, oblekel praznično obleko, nakrmil konje, da se po polnoči pelje v mesto.

Jera ga je nestrpno pričakovala. Otrok je umrl drugi dan. Z Jerinom sta napravila načrt v Ameriko.

Jerin je bil skoro vesel, da otroka ni več. Doma je opravil najpotrebnejše — in šel, brez da bi se poslovil pri ženi in znancih.

Iz Hamburga je dobila Jerinka pismo od moža, da je na potu v Ameriko. Jokala je nad možem, ljubila ga je, dasiravno ni bil vreden ljubezni.

Jerin ni imel sreče. Jera si je nabrala denarja in zginila čez noč od Jerina. Dolgo na to je zvedel, da se je poročila.

Domov ni hotel. Pa vendar pisal je, prosil ženo odpuščanja in ji poslal denarja.

Jerinovo posestvo je pod marljivim vodstvom dobre gospodinje vspevalo. Pisala je možu, da je doma vse v redu, vse po sreči.

Jerin je postal v tujini drug človek. Štedil je, da si je napravil lepo svoto in se vrnil domov.

Žena je bila iznenadena ob prihodu svojega moža. Vaščani so stikali glave in ob vodnjaku so klepetale žene, da je prišel Jerin in prinesel lepe tisočake.

Novo življenje je bilo pri Jerinovih, a lepo, tako lepo in složno, odkar je postal Jerin pravi gospodar.

In, kadar vstanejo spomini na tista viharna leta v duši Jerina — vzdigne otroka, ga zaujčka na kolenih in vzdihne. Žena ve, kaj pomenja — približa se mu in reče: „Morda je nama vse to v srečo, ki jo danes uživamo neskaljeno, odkar si se vrnil.

MILAN PUGELJ:

MARGARETA.

1.

Plavajo po morju barke
v daljno, neznano stran,
srce želi si z njimi
čez morsko nemirno plan.

Pojde srce za njimi
v neznano daljno stran
kakor čolnič samotni
od divjih viharjev gnan.

2.

Margareta, Margareta,
sredi samotnega dne,
še te hoče jadna duša,
po tebi plaka srce.

Hoče te in to hrepenenje
gori kakor plamen vroč,
divja kot silni viharji
brez konca dan in noč . . .

3.

Iz spominov svetlih dni
srca zapuščenega,
ki več hrepenenje ne žene ga,
ki zanj več pomladi ni —
so rdeče rože vzcvetele,
vzcvetele, izkrvavele
na tvoj grenki ukaz . . .
Ah, ti me nisi ljubila,
ti si odvrnila
od mene svoj mirni obraz . . .

4.

Pod kostanji zelenimi
sva sama hodila
in sva se ljubila
med sencami zapuščenimi.

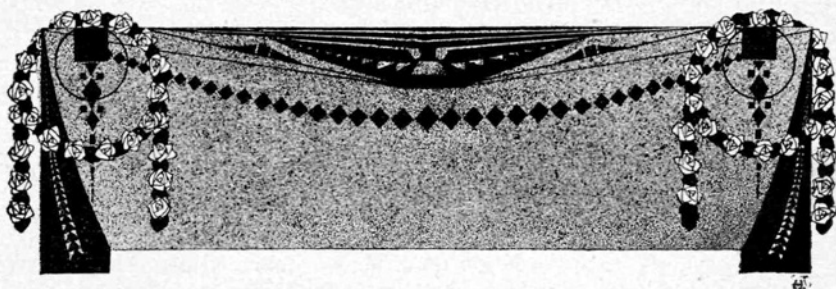
Zdaj so sence zbežale plašno,
zdaj se je noč storila,
ti si me umorila
s svojo ljubečo rokó . . .

5.

Daleč svetla minulost,
temni dnevi bodoči,
v srcu divjih viharjev nebrot,
v duši obupi žgoči . . .

Izgubljene daljave,
izgubljeni bregovi,
same nevihte vsenaokrog,
sami viharji, valovi . . .

IVAN LAH:

V. VODNIK.

Mnogokrat gre narod mimo spomenikov in ne ve, kaj pomenijo, znamenje, da to, kar smo hoteli s spomenikom ovekovečiti, ni še prišlo v dušo naroda. Gre človek n. pr. mimo Vodnikovega spomenika, ozre se nanj in se mu dopade ljubezniva meniška postava. Ako gre zadaj za spomenikom, prečita morda celo napis:

Ne hčere ne sina
po meni ne bo,
dovolj je spomina,
me pesmi pojo.

Menih je bil torej in pesmi je pel. Vemo torej dovolj in gremo naprej. Včasih, ko se je za spomenikom dvigalo veličastno ficejsko poslopje, obdano skoraj vedno od dijaških trum, se je dalo več misliti. Ozadje je dajalo spomeniku širši obseg, nekako njegova razlaga je bilo to. Zdaj pa stoji spomenik osamljen in le ob velikih semnjih ga obdajajo s taborom belih šatorov. Spomenik je izgubil zgodovinsko ozadje, ko je prišel čas, kterega dolžnost je, pogledati sto let nazaj in dati spomeniku drugo zgodovinsko ozadje, ki postavi pomen spomenika v jasno luč.

Sto let je letos, kar so izšle „Pesmi za pokušnjo.“ Prva tiskana zbirka slovenskih posvetnih p smij. Kakor ko človek dolgo kreše in začne navsezadnje tleti. Par let pozneje je bil iz tega že ogenj, ki je hotel onemati. L. 1808 so izšle „Pesmi za brambovce“. Lahko rečemo, da te, kakor tudi njim sorodne v drugih narodih, niso bogve kako razvnmale brambovcev in da so bili drugi faktorji bolj odločilni, ki so gnali ljudi v boj zoper Francoze. Njih plamen je tudi takoj ugasnil, ko je zavel drugi veter, vnelo pa se je zraven nekaj družega. „Ilirija oživiljena“ (l. 1811) govori nam z mogočnim silnim duhom. A prihrul je vihar in „Ilirija“ je bila uničena, uničene so bile nade, da bo „zveličana“. In uničen je bil tudi pesnik, kajti ogenj je tlel v srcu in ni smel na dan.

To je pot pesnika Vodnika. Vidimo, da je obvladana od velikih sil časa bolj kot od notranjih viharjev. Duh časa jim daje vsebino, treba je poznati čas, da razumemo pesmi. Ako beremo pesmi, odkriva se nam zgodovina dobe. Pesnik sam je bil mirnokrotka, dobrodušna, vesela narava. Vse krize in križe življenja je prenesel z ravnodušnostjo, nikjer v pesmih ni znamenja kake sentimentalnosti. Neumorno delo in zaupanje v boljšo bodočnost pri tem pa veselo življenje pri vinu in petju, to je maksima njegovega življenja. Kaže to krepko zdravo naruro in take je bilo treba, da ni omagala v časih. Ne moremo Slovenci reči, da ob važnih velikih časih nismo imeli mož, ki bi zadostovali dobi. Trubar o reformaciji, Vođnik o francoskih časih, Prešeren ob času cvetja narodov v dobi romantike, Stritar v težki prehodni dobi, vse to kaže, da smo imeli srečo. In še smo

mного zamudili. Oseba Vodnikova je značilna za čas. Je nekaj, kakor bi rekli, kar spada „kakor nalašč“ zraven; ali je dar usode ali samo produkt časa, kdo ve. Rodil se je l. 1758 v Šiški. Oče je bil gostilničar. Nekoliko vinskega brata je tudi še v pesniku. Predstavil bi si ga, ko bi bil brez kute, najlažje ob mizi s kozarcem v roki, z veselim nasmehom na licu, ko poje z radostnimi očmi:

Jaz pa ne maram nič,
pojem kot ptič . . .

Kuta seveda ne spremeni narave. Sam pravi, da so ga muhe gnale v kloster. Študiral je bil namreč v Novem Mestu in ker je bil tam njegov stric menih-frančiškan, je šel še on tja. Njegova dobra, krotka narava se je zadovoljila z mirnim življenjem, kjer ne manjka tudi vina za potrebo.

Od dolzega časa se včasih človeku hoče, da zapoje. Tako so peli menihi latinsko in tudi po domače. Tako je začel Vodnik, iz tega je prišla resna želja ustvariti pesem . . .

A kje, kako začeti! Dočim so drugi iskali različnih starih pesnikov in po njih kovali slabe ničvredne verze v dolgih pesmih, dočim so iskali po vseh nelepah krajih pesniške vsebine in po vseh tujih slovarjih domačih besedij, je Vodnik prijel v roko narodno pesem in zakrožil po nji . . .

Posrečilo se mu je, zadel je pravo. „Pisanice“, so nam jasen odsvit zmot tedanjega časa i glede vsebine i glede jezika. Dočim se je pustil mladi Vodnik nekaj časa še voditi od načel patra Marka Puhlina, najmo-gočnejšega literata tedanje dobe, je kmalu našel svojo pot in se otresel popolnoma tujega vpliva. To je bila rešilna poteza. Pater Marko je delal slovenske besede (areč = vzrok, lištmarnik = dijak), Vodnik jih je poiskal v narodu, pater Marko je prijatelj skaženega klasicizma, Vodnik išče narodna tla. Petja in pesmij je bil slišal dovolj. Narod sam je umetnik, njegova umetnost je odziv njegovega umetniškega čuta. Umetnost vznikla iz naroda je prava narodna umetnost, najbolj pristopna narodu. Duh in oblika si morala odgovarjati, da je celotna harmonija.

Vodnik se je pokazal v tem umetnika. Narodu, ki še ni mogel govoriti o svoji umetnosti, ni moglo nič bolj ugajati kakor to, kar je bilo njegovemu umetniškemu čutu najbližje. In še danes, če čita naš človek Vodnikove pesmi, se posmehne in prikima. Mnogo jih je postalo narodnih. In pri tem se je pozabilo, da je njih oče menih, ki ga predstavlja spomenik v Ljubljani, in da je s tem on vzbuditelj slovenske pesmi. Tako so bile torej nastale „Pesmi za pokušnjo“. Poskušal je pesnik sam, nevede ali gre prav ali ne, in dal jih je pokusiti. Ugajale so, ker so morale ugajati. Nešteto takih pesem se je naredilo pred in potem. Rad ti naš človek govori v verzih. Mnogo pravil za življenje, za vreme, za čas, za zabavo ima vedno v glavi. Zraven pa pesmi o vinu in o ljubezni. Vodnik je pridal še eno: o domovini. S tem je storjen začetek domoljubnega pesništva. In ta čut se je poostril v „pesmih za brambovce“ v smislu patriotizma, v „Iliriji oživljeni“ v smislu Ilirizma, slovenstva.

Kakor se je Vodnik učil iz narodne pesmi, tako so se „narodni pevci“ učili od njega. Mislim tu tiste pesnike, katerih imena ne hrani nobena zgodovina, samo ljudje od roda do roda prepisujejo in pripovedujejo njih pesmi. Direktne naslednika Vodnik za seboj ni imel niti kot pesnik, niti kot delavec na drugem kulturnem narodnem polju. Neznanih pesnikov-posnemalcev pa je bilo mnogo, znamenje, da so njegove pesmi budile zanimanje v narodu. Ob času „Novic“ so še zelo ugajale pesmi v tem duhu.

Vodnik je zadel geslo: Iz naroda za narod. Izrekel ga ni, razumel ga je:

Kar mat' me učila,
me mika zapet',
kar starka zložila
jo lično posnet'.

S tem je postal prvi narodni pesnik in je dobil pomen svojemu času, ker je razumel potrebo in duh časa. Lahko rečemo, da ni bil mogočna pesniška sila, bil je rojen pesnik, kot slavec ob robu gozda, in zapel je po srcu in je najbolj odgovarjalo času in narodu. S „Pesmami za pokušnjo“ je pal prvi solnčni žarek v doslej zaprto kraljestvo umetne slovenske poezije. Zasvetilo se je in se je pokazalo, da eksistira to kraljestvo in da čaka kralja-pevca. Dočim je ponižni Vodnik menišec trgal domače cvetove in zelišča ter jih presadil nekako samo ob robu gred, kakor boječ se, da ne bi morda pri svoji nerodnosti in dobrovoljnosti pohodil krasnejših cvetov, ali bi jih ne znal gojiti, je prišel za njim kralj-pevec Prešeren in pognale so po gredah žlahtne rože.

Omenili smo Vodnika samo kot pesnika k stoletnici „Pesmij za pokušnjo“. Vodnik pa je bil središče celega tedanjega kulturnega gibanja v obsegu kakih 30 let (1790—1819). Zato je treba mogočnega zgodovinskega ozadja, da razumemo spomenik. Bili so to najburnejši časi, kar jih je doživela nova Evropa, kaj čuda, da so vzbudili pesnika in da so prebudili pesnika in da so prebudili speči narod, ki je odslej šel z drugimi na boje za svobodo.

KSENIJ VERIN:

NOTTURNO BEDNIH.

Podstrešna borna soba.
V njej luč brli,
ob mizi pa s šivanjem v roki
žena upadlih lic sedi — — —

Otroci njeni — trije skupaj —
v posteljici leže
in sanjajo — a mati njih
se trudi za nje in oči se jej solze ...

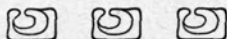
— Imeli revčki ste očeta
in jaz imela sem moža —
a svet, ta svet zahteva žrtev,
ta svet, je svet solza!

Pa ne vsem, — so, — živijo,
ki se le sreča jim smehlja;
in v sreči tej postanejo krvniki,
ki nimajo človeškega srca!

Ubijajo nas bedne in jih ni strah!
Pokaj, čemu?
— Živina dela naj, mi smo gospodje,
nam raste sreča iz njihovega potu!

Živina bodi zadovoljna
da jed dobi
in nam naj se zahvali
da še živi! — —

Ah, Bog, zakaj, zakaj pustiš,
da kajnov rod živi naprej?
A njega si preganjal, ki ubil je enega —
zakaj pustiš moderne kajne v sreči, dej!

SAMKO CVETKOV:

V NEDELJO NA VASI.

Velik dolgčas je zavladal na vasi, ko so vsi odšli k krščanskem nauku . . . Tisti čas je služboval v fari dober pridigar in zato je ljudstvo rado in v obilnem številu hodilo v cerkev . . . Ker je bilo torej skoro vse v cerkvi, se je le tuptatam zamajala postava čez cesto, da je potem izginila za vogalom sosedove hiše. Na cesti je bilo obilno blata, ker so že par dni viseli na nebu oblaki in rosili na zemljo. Čisto mirno je bilo povsod in zdelo se je, kakor bi človek hodil po pokopališču: samo kdajinkdaj zašumi roža, potem pa je tiho in mirno, kakor poprej. Resnično, dolgčas zavlada v takih trenutkih in človek ne ve, kam bi se obrnil.

Ura je bila tri in kmalu na to je privrelo ljudstvo iz cerkve . . . Bog pomagaj, kako neumno so bile nekatere dekleta oblečene: pol kmečko, pol gosposko; videlo se je, da jim obleka ne stoji naravno in kdor je mislil samo eno kratko minuto, videl je, da je vse sama baharija. Če je imela deklica malo večjo doto, oblečena je bila lepše in se je vedla ponosno; če pa je deklica bila revna, nosila se je ponižno in je tiho odhitela mimo možkih, ki so stopili na voglu kaplanije v gručo in si ogledovali ženske.

„Poglej jo no, Božičovo poglej!“

„Drži se, drži . . . skoro vsako nedeljo se obleče v drugo obleko.“

„Pravijo, da se omoži ta predpust.“

„Bog ji daj srečo!“ Tako je rekel fant pri dvajsetih letih, ki je bil zaljubljen v Božičevo, a brezupno, zato so bile njegove besede bolj zaničljive, kot resne.

Nekoliko od te dvojice sta stala dva druga, ki sta tudi govorila o neki deklici.

„Sinoči sem stal pod njenim oknom in govorila sva . . . tako lepo sva se menila in resnično bi mi bilo žal, ako bi se ne vzela nikoli.“

To je rekel Franc in Anton je pripomnil:

„Tudi jaz sem tvojih misli . . . Sicer pa postaneš gospodar in kdo ti brani, da jo vzameš?“

„Nihče!“

„Torej . . .“ Anton je odvrnil kratko.

Gruča za gručo je odhajala izpred cerkve in naposled je odšlo par starih ženic, ki so si imele tako neizmerno mnogo povedati. Spomnile so se časov, ko so še dekletovale in bile mlade. Spomnile so se, kako so veselo zaplesale s svojimi fanti in se jim veselo smejale v rdeča lica. Spomnile so se, da je že mnoga tovaršica legla v črno prst in da je mnogi tovariš odpo-toval k Bogu na račun . . . Tako so se spominjale in so si imele mnogo povedati, zato so odšle zadnje in počasi.

Vaščani so se poizgubili po vasi, ljudje iz sosednjih vasi pa so šli čez polja in travnike domov . . .

Čez nekoliko časa so se pričeli vaščani zbirati pred hišami in možki so prižgali fajfe; stariji so imeli kratke vivčke; pred kratkim odsluženi vojaki pa dolge vržinke, da so se bolj postavi-li . . . Počasi se je polnila gostilna, prihajali so od vseh strani vasi in so naročali pijače. Glasno vpitje se je zdainzdaj zaslišalo iz gostilne, potem pa je spet potihnilo. V gostilni so se zbrali ljudje vseh vrst, zato ni čuda, če so se nekoliko spri.

„Jaz pravim, da je tako . . .“ kričal je Benka.

„Jaz pravim, da ni tako . . .“ kričal je sosed.

Pri gornji mizi so se kregali zaradi političnih stvari in razmer v občini. Kopali so jarke za vodovod in okoli teh razmer se je sukal pogovor. Župan je imel veliko besedo in drugi so verno poslušali, samo par svobodomišljenih je ugovarjalo.

Počasi je začela padati noč na vas in hiše so temnele. Nebo je bilo še vedno oblačno in se svezde niso nasmejale popotniku, ki je samoten šel čez plan. Nastala je popolna noč: temna in samosvoja. Luči so se pokazale po hišah . . . Iz gostilne je bilo slišati vedno bolj pijane glasove. Zdapazdaj je prišla postava na prag in šla po cesti navzgor, izginila je v hišo . . . Naenkrat je nastal velik hrup v gostilni in čez par trenutkov skočilo je nekaj oseb iz veže.

„Kdor ima kaj korajže le ven . . . alà ven . . .“

„Strahopetci . . .“

„Kdo ima korajžo?“

Čeprav je bilo temno, vendar je bilo razločno videti, kako se je v izzivačevi roki zasvetil nož: velik in oster.

Še par oseb je skočilo iz veže in nekaj je trdo padlo . . . potem so se čuli udarci in kričanje in videlo se je bliskanje noža: velikega in ostrega. Kletev za kletvijo se je vrstila, kakor mož-narji, kadar pokajo pri slovesnostih . . . Naenkrat so nekateri stekli, nekdo pa je strahovito zakričal in padel v blato. Glasovi so potihnili in slišalo se je samo ceptanje nog, ali je naglo po-tihnilo v daljavi . . . Luč se je zasvetila na pragu in ljudje so prišli na prosto. V blatu je ležal fant in zdihoval, držal se je za prsi in kri je curela izpod njegovih prstov.

„Zaklan . . .“

„Kdo ga je?“

„Bogve!“

„Nesite ga v hišo.“

„Po duhovna . . .“

„Čegav pa je pravzaprav?“

„Mlinarjev iz Košiš . . .“

„Edinec pri hiši.“

„Uboga starša, stara sta in sin jima tu umrè.“

Par močnih rok je prijelo ranjenca in ga neslo v hišo. Gostilničar je tarnal. Ni mu bilo do človeškega življenja, ampak zaradi slabega glasu, ki je zaradi tega prišel na njegovo gostilno. Ranjenec se ni zavedal več in predno je prišel duhovnik, bil je mrtev . . . Zdravnik je določil, da je prerezana srčna žila in da bi bila vsaka pomoč brzkone brezuspešna. Mrtveca so prenesli v mrtvašnico, orožniki pa so šli iskat hudodelcev in pretepačev . . . Gostilna je bila naenkrat prazna. Po vasi se je hitro razvedelo za uboj in v vsaki hiši so govorili samo o tem in hvalili ubitega ter grajali ubijalca. Samo eden je rekel veliko resnico: „Če bi bil Mlinarjev res samo dober, ne bi bil šel v boj in bi ne ležal mrtev na pokopališču . . .“

Zamrlo je vse v vasi in luči po hišah so pogasnile, samo iz mrtvašnice se je videla borna lučka in če jo je kdo videl, ga je obšla mrzla groza . . . Oblaki so se pretrgali in na zemljo je padla lunina svetloba: bleda in žalostna . . .

BRANKO BRANKOVIČ:

IN VRAČAM SE IZ DALJ . . .

In vračam se iz dalj —
utrujen grem domov,
naproti že blesti
se mi domači krov.

In vračam se iz dalj,
kjer srečo sem iskal,
ki bila je doma.
Oj, kdaj sem to spoznal!!!

In vračam se — solzé
privrele iz oči
že sivi materi
bodó od radosti.

In vračam se — li res?
Ah, prazne sanje le!
Li kdaj na svetu že
je našlo mir srcé? — — —

Resnica! — Ne več sen! —
Podrta za vasjo
je rodna hišica
in upi moji ž njo. — — —

Z. K.:

ZLATA PRAGA.

(Dalje.)

Novomesto, Karlovo — ker je nastalo pod Karlom IV. — je drugi in največji okraj Prage. Tudi on krije v sebi častitljive historične spomine, — ali v celini je njegov dojem, dojem modernega mesta, ki se poln mlade sile neprestano razvija, izpopolnjava, v katerem se živi in dela. Tukaj je sedež trgovine in novejših znanstvenih zavodov, tukaj so mnoge potrebne moderne inštitucije in stanovanja velikomestnega prebivalstva.

Kakor širok polukrog obvija se novo mesto okrog starega. Deli se v dva dela, v dolnji in gornji. Dolnje Novo mesto ni ravno posebno zanimivo. Razteza se tja do predmestja Karlina; trgovina, ogromna skladišča in živahen promet so njegovo obiležje. Blizu Vltave dviga se okusni severozahodni kolodvor, v slogu rimskih triumfalnih vrat. Poleg njega se raztezajo v Vltavi mnogoštevilni in veliki otoki, z preko tisoč prebivalcev, lepi ali dozdam še neizbrušeni dragi kamni, ki bodo s časoma krasota in ponos mesta. Med otoci zvijajo se rokavi Vltave, ki je tukaj osobito široka. Preko otoka, blizu kolodvora vodi dolgi začasni pilotni most v sedmi okraj praški.

Nekoliko korakov evo nas v Poříčkem parku, na mestu nekdanjega mestnega zida in vrat. Kakor je bilo nekdanj staro mesto opasano s prekopmi, stolpi in debelim zidom, tako se je vil tudi okrog novega mesta dolg niz trdnjav z mnogoštevilnimi mestnimi vrati. Preveč je bilo stisnjeno življenje za zidom, kuhalo je in vrelo, razdrobilo z mogočno silo kamenite verige, uničilo jih in se prelilo daleč preko trdnjaviških prekopov po sosednjih poljih. Konec sedemdesetih let so bili zidovi porušeni, prekopi zasuti in na njihovem mestu so se uredile ulice in sprehajališča. Tako je nastal tudi Poříčki park,

v katerem stoji še le nedavno sezidani mestni muzej v renesansi, ki krije že danes izvanredno dragocene zbirke, osobito važne za kulturni razvitek Prage (n. pr. neštevilno starih slik in načrtov Prage, zbirko cehovnih znakov, razne ulomke, spomenike, umetniško-obrtnne predmete iz starih, danes že porušeni palač, fragmente cerkvene umetnosti, prehistorične kamenite zbirke, original staromestnega orloja itd.).

Takoj za muzejom evo nas pred ogromno ogrado. Ko jo obidem, stojimo pred pročeljem največjega praškega kolodvora, pred kolodvorom državne železnice. Ogromna ali dosti priprosta zgradba.

Zavijemo v stransko ulico. Opazimo „Grand Hotel“, elegantno, četrtonadstropno palačo, katero je kupila „češka“ hranilnica in uredila v njej cenena in prijetna stanovanja za nemške visokošolce. Dober primer, ktereja so nasledovali tudi Čehi, kakor bomo

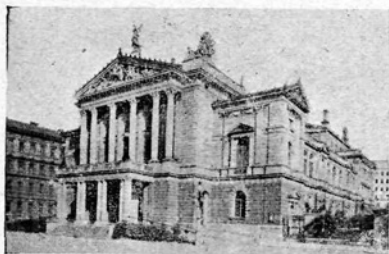
MESTNI MUZEJ.

MESTNI PARK.

videli poznejše. Zopet smo v prostornem parku — ta se imenuje mestni park. Tudi on se je uredil ra zemljišču prejšnjih mestnih trdnjav. Tukaj je v pisanim bogastvu razprostrta svetoznana spretnost in lepota češkega vrtnarstva. Sredi parka je ribnjak, na katerem plovejo počasno in majestetično beli labudi.

S pročeljem gleda na ta park drugi veliki kolodvor državne železnice, kolodvor Frančiška Jožefa. Ravno zdaj se — že pet let — zida nova impozantna palača in stekleni oboki nad glavnimi progami. Ta kolodvor je urejen tako, da bo v kratkem centralni kolodvor za osebni promet v Pragi, — čeravno stoji že na zemljišču predmestja Vinohrady.

NOVO NEMŠKO GLEDIŠČE.

Par korakov dalje se dviga lepo novo nemško gledišče, v katerem se glavno goji opera. Mora se priznati, da so praški Nemci jako poztvovalni. Četudi jih je primeroma jako malo (okrog 35.000, od teh samo židov 20.000) vendar so jako delavni, žilavi in neumorno in bogato podpirajo svoja kulturna ognjišča. Tako polnijo marljivo tudi to veliko gledišče, ki s svojim izbranim programom zadovolji tudi najstrožji okus. Tu gostujejo najboljši nemški igralci in igralki in pojo najboljši pevci in pevke, tudi najboljša italijanska operna društva in francozke operne korifeje so že nastopila tu. Poleg tega imajo Nemci še eno gledišče v mestu in eno predmestno gledišče; po zimi prirejajo brezštevilno koncertov, velikih plesov in zabavnih večerov — in vendar so gledišča vedno polna, a kolikrat celo razprodano do zadnjega koticčka. A ne le to, praški, sploh češki Nemci imajo bogata literarna društva, ktera uzdržavajo sami in ki dele bogate podpore nemškim pisateljem in pesnikom iz češkega kraljestva. Druga podporna društva za umetnost podpirajo s potovalnimi štipendijami in rednimi letnimi podporami slikarje in kiparje nemške narodnosti iz Češke. Češki Nemci ne puste propasti niti en svoj talent, pa naj bo to tudi talentek tretje in četrte vrste. Človeku se milo stori, ko vidi vse to pa se spomni naše ljube domovine, naše Ljubljane, kjer se na naših slovenskih izložbah proda po ena slika! na naše gledišče, ki je polno samo, kadar se igrajo — najslabje nemške komedije, — odpadki nemške kulture! na naše slikarje, umetnike in pisatelje, ki — stradajo! — Eh, ko bi naši vodniki, naši časopisi, naši prvaki, vsi tisti, ki kriče in pljujejo na germanstvo in tujstvo, a ki hranijo v svojih salonih cenene kopije najbolj oblizanih nemških slik, ki hranijo v svojih knjižnicah Gartenlaube in Marlittovo, ki pobirajo in se kinčajo ob vsaki priliki — ne s cvetom — ampak z odpadki nemške kulture, — ko bi prišli vsi ti gledat, kako delajo Nemci, da se vzdrže vendar še nekaj časa na svojih vedno bolj potapljaajočih se otokih na Češkem — pa bi se naučili zlatih nauk. Danes se narod ne rešava več z „živo“ klici, niti se ga s pisanimi trobojnicami ne brani proti navalom tujega žitja, danes je na mestu drugo orožje, — orožje prosvete in narodnega blagostanja. A zato smo, kakor se kaže še vedno slepi. —

CERKEV KAROLA VELIKEGA.

Res, ne smemo pozabiti, da pripada ogromna, večina nemškega prebivalstva v Pragi imovitejšim krogom (večina so trgovci, podjetniki, advokati, zdravniki, bankirji, uradniki) — delavcev in proletarijata je med

njimi zelo malo. K njimi se druži tudi pretežna večina častnikov. Raison avstrijske vlade namreč zahteva, da je posadka vedno druge narodnosti, kakor večina prebivalstva v mestu. Tako je tudi v Pragi pretežno nemška posadka. A posledica? Da se je češko društvo skoro popolnoma odvrnilo od vojništva; demokratične in svobodno-umne tradicije in pa ta narodni moment so tako učinkovali, da ne igra vojništvo v češkem društvu danes prav nobene vloge, da je popolnoma ignorirano in da se ga na zabavah in v javnih čeških lokalih skoro niti ne zapazi — in hvala Bogu, oficijelne zabave so enako puste in dolgočasne tudi brez oficirjev a češke gospodične se vendar prav dobro može . . .

Skozi mestni park zavijemo v prvo ulico, tam je glavna pošta, ki je zdaj prav lepo in moderno urejena z ogromno in visoko dvorano za sprejemanje pošilk in pisem, — naredili so jo iz dvorišča, zato je tudi visoka tri nadstropja; ali vendar se nikakor ne more primerjati lepi tržaški pošti in celo ljubljanska je primeroma bolj komfortna in razkošna. Še par korakov dalje po poprečni ulici in zopet smo na impozantnem trgu sv. Vavclava. Zopet nas pozdravlja široko in dostojanstveno pročelje deželnega muzeja. Osnovali so ga grofje Kolovrat, Hartman in Šternberk, ki so darovali muzeju svoje bogate zbirke. V ogromnem poslopu, ki je stalo preko 2 milijona goldinarjev (dozidano je l. 1891) so prebogate prirodopisne, paleontološke, arheološke in numizmatične zbirke. Najinteresantnejša je pač dragocena zbirka starih čeških rokopisov (kralodvorski, zelenohorski, spisi Husa, Komenskega, bogato in dragoceno knjižnico starih

SAMOSTAN „NA SLOVANECH“.

PRISTANIŠČE.

Čelakovskega itd.). Muzej hrani tudi in novih knjig.

Za muzejom je mali park Čelakovskega. Prijetno se odpočije oko na sočnih zelenih tratah in na drevju, ki je zdaj spomladi vse posuto z belim in rožastim cvetjem. Med velikomestni prah zadiše opojno hijacinte, fajgeljni, narcise, bezeg in jasin.

Nekoliko ulic na desno v breg nas vodi pred poslopja češke in nemške medicinske fakultete in k ogromni ali zastareli vseobčni bolnišnici. Na kraju gornega dela, tam kjer se zadnji trdnjavski zidovi spuščajo v dolino, stoji cerkev Karola Velikega, svoj čas jako znamenita zaradi svoje izvanredno široke kupole. Poleg nje je hiralnica. V njeni okolici se dvigajo moderne in prostrane zgradbe češke otročje bolnišnice (cela vrsta velikih in lepih paviljonov divnim izgledom na Prago, nuselsko dolino in Vyšehrad), češke in nemške najdenišnice a po obronku hriba se zidajo zdaj na ogromnem prostranem zemljišču poslopja za razne češke in nemške sveučeliščne zavode. Malo dalje je v tmurnem gotskem slogu iz rdeče opeke sezidana ogromna roditelnic a na

RIEGROV QUAI.

drugi strani preko ulice je velik, krasen vrt, v katerem stoji cerkev sv. Katerine z mnogimi poslopji za blazne (v blaznici je preko 1000 bolnikov). Na drugem kraju je v elegantni kasni gotiki postavljena cerkev sv. Apolinarja in veliko poslopje za rekvizite, kulise in slikarije Narodnega divadla. Na tem obronku se širi tudi nov botanični vrt z botaničnimi zavodi vseučilišča. Ko se spustimo iza bolnišnice zraven botaničnega vrta proti dolini, pozdravljajo nas že od daleč iz drugega hriba novi stolpi višeradske katedrale.

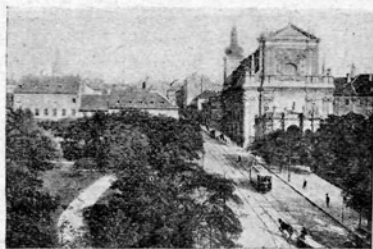

ČEŠKA TEHNIKA.

Ali mi se obrnemo na desno. Pred nami je veliko moderno poslopje mestne ubožnice a malo dalje dvigajo se na obeh straneh cerkve. Na desno je barokna cerkev sv. Janeza Nepomuka „na pečini“ — a na levo „Emaus“, ali tako imenovani samostan „na Slovanech“. Osnoval ga je Karol IV. za slovanske Benediktince l. 1346. L. 1419 osvojili so ga kališniki (Husitje) in so osnovali tukaj

svoj edini samostan. Slovansko bogoslužje uzdržalo se je do l. 1591 — tukaj je našlo tudi mnogo jugoslovanskih glagoljašev (osobito iz Istre) prijetno gostoljubje, a v knjižnici hranijo mnogo rokopisnih in tiskanih glagolskih misalov in kancionalov. Zdaj so v samostanu Benediktinci iz Berouna — poznani in prosluli, kakor resni, samonikli umetniki. Okrasili so cerkev v neobičajnem stilu, v katerem je mnogo elementov prvega nedolžnega krščanskega navdušenja. Njihove umetniške delavnice so znamenite, kakor italijanske na Monte Cassinu.

Izza tega samostano se ruši svet strmo doli k obali Vltave, kjer stanuje posebno ljudstvo — „vodni možje“ bi jim rekel človek. Veselo, močno, prirodno, včasih tudi surovo ljudstvo. Po letu dvigajo iz Vltave pesek ali pa skladajo v ogromnih skladiščih drva, ki jih dovažajo splavi po vodi; po zimi pa sekajo led in nakladajo po tisoče in tisoče ledenih tovorov. Majhna, originalna in tudi nevarna republika za — se. „Podskarlarij“, kakor jim pravi cela Praga so trmast, vtopen ali tudi vročekrven rod, ki se ne boji niti vruga, — tudi praških policajev ne preveč. Ali kmalu jim bo odklenkalo. Utonili bodo v velikomestnem življu, ki se od vseh strani vedno bolj bliža k njim. Vsako leto izgine par priprostih hišic in na njihovem mestu se postavi do jeseni visoka in babata četveronadstropnica. — Na kraju tega dela proti severu spenja se čez Vltavo ponosen, kamenit most Palackega, z nadnaravno velikimi figurami iz češke historije (izgotovljene so od Myslbeka) a na južni strani je širok železniški most, ki ima po obeh straneh hodnike za pešce. Tukaj iz obale, kjer je pristanišče vltavskih velikih parobrodov, se odpira prekrasen razgled na tok Vltave, na predmestje Smichov na drugi strani, na Hradčane, na Malo Strano in na zelene otoke, od katerih je najznamenitejši Zofijin otok, kjer se vrše najznamenitejši češki plesi in zabave. Na novo urejeni obali razprostirajo se zdaj v najnovjši dobi veličastne palače v dolgi kiti, ki bi bile ponos vsakemu svetovnemu mestu. V dveh letih je zrasel Riegrov quai ob Vltavi in danes že so tu ne-le najnovjše, ampak tudi najelegantnejše palače Prage. — Prej so šle stare hiše do same Vltave in če se je hotelo priti od Palackega mostu k Narodnemu divadlu se je moral napraviti velik

KARLOV TRG IN CERKEV SV. IGNACIJA.

ovinek po tesnih in spletenih ulicah tega mestnega dela. Danes pa vodi ob Vltavi sami impozantni quai prav do Narodnega divadla, ki dostojno dokončuje prelepi niz majestetičnih palač, ki so se, kakor čez noč ponosne, razkošne in lepe vzdignile v dolgi črti ob qua-ju od Palackega pa vse do Franciškovega mostu.

Zavijemo nazaj po obali in po levi v mesto. V moderni ali še ne popolnoma urejeni ulici vidimo veliko lepo poslopje ki ga je postavil poznan mecen, arhitekt in predsednik društva vede in umetnosti, Hlavka, za siromašne češke dijake, — podobna inštitucija, kakor je nemški „Grand Hotel“. Tako se bore praktični narodi za svoj obstanek . . .

Malo dalje je starodavna cerkvena sv. Vavrlava a poleg nje trgovska akademija: čez ulico barokni sv. Karol Boromejski a poleg njega cela vrsta poslopij v dveh frontah: češka tehnika, kjer tudi več naših mladih, nadebudnih ljudij črpa praktično in moderno vedo, katero bodo enkrat lahko plodonosno vporabili doli na našem jugu sebi in domovini v korist. Češka tehnika je jako znana: njeni absolutenti so iskani in dobro plačani celo v Nemčiji.

In zopet smo na prostornem krasnem trgu, trgu Karola IV. Do sedemdesetih let je bil tukaj živinjski trg a danes je eden najlepših in najgizdavejših parkov v srcu mesta. Sredi trga je do l. 1791 stala cerkvena v podobi zvezde — tukaj so bila proglašena kompaktata. Na severni strani se dviga prekrasen, ravno popravljen novomestni magistrat z visokim gotskim stolpom. V tem posloju je pričelo husitsko gibanje, ko so vrgli Komšeli nezveste odbornike, ki so se tajno dogovarjali z Ferdinandom III., doli skozi okna na bajonete husitskih vojakov; poznejše so tukaj zborovali češki stanovi. Zdaj se je poslopje v prvotnem slogu popravilo, dozidala se je ogromna nova zgradba in zdaj je tukaj sedež deželnega sodišča. Na vzhodni strani trga je dolgo barokno poslopje s cerkvijo; tukaj je cerkev sv. Ignacija Lojole a poleg nje samostan Jezuitov; odločni Josip II. je razpustil ta red iz samostana je dal napraviti vojaško bolnišnico, ki se še tudi danes nahaja istotan. Jezuitje so se vrnili l. 1866 in so si najeli v sosedstvu drugo manjšo hišo.

Na južni fronti trga vidimo zadnje krilo velike stare vseobčne bolnišnice a takoj poleg nje originalno Faustovo hišo — nekdanja delavnica alheminista Kelley-a, dvorjana Rudolfa II. Še do nedavno je bil v tej hiši tudi zavod gluhonemih, ki so ga osnovali svobodni zidaj (freimauerji). V parku stoji spomenik pesnika Halke in potopisca-prirodoslovca Roczla.

Vračamo se po Jungmanovi ulici in si pogledamo priprosti ali okusni spomenik marljivega češkega pisatelja. Za njim se visoko vzpenja cerkev Marije Snežne, zanimiva glavno zaradi svoje višine (41 m.) in svojih tenkih zidov — pravi arhitektonski čudež. V notrini krije znamenite umetnine in poznanega praškega „Jezulatka“.

Zavijemo na levo, vrvenje, šum in buka nas objame. Zopet smo se našli na Ferdinandovski, na korzu. Večeri se, visoke električne svetiljke se prižigajo, kakor čarobna veriga se vrste daleč preko novega kamnitega mostu. Prodajalne vabijo, razkošno se sveti zlato v bogatih izložbah, ulice zablešče od svetlobe, svila zašumi, v zraku zadiše dišave . . . Narodno divadlo odpira svoja vrata, v duhu nam zavzeme mamljivi, tudi nam tako domači zvoki Smetanove „Prodane neveste“ in mi hitimo po širokih stopnicah napajat se ob čarobnih glasovih divne slovanske glasbe.

(Dalje prih.)

ZOFKA-KVEDER JELOVŠKOVA:

NAJIN DAN.

Danes popoldne bove same doma,“ zašepetala sem Vladoši, ko se je zjutraj oblačila čeveljčke.

„To bo najin dan,“ je rekla. „Kaj si bovenu skuhale za južno, čaj ali čokolado?“

„To se razume, da čokolado.“

Pomežiknile sve si, ko je prišel moj mož v sobo, zakaj „najin dan“ je nekaj samo za naji dve.

„Kdaj boš prišel tata danes iz bolnišnice domov?“ ga je vprašala Vladoša.

„Pred sedmo ne, draga moja,“ je rekel, in Vlada je zahitela.

„Kam bove poslale Maško?“ mi je šepetala v uho.

„K njeni teti.“

Vladoša ni šla cel dan v vrtec, pomagala je v kuhinji in strašno je bila pridna. Jaz sem šla v mesto in sem kupila kolače in velik šop cvetočega bezga. Posrečilo se mi je vtihotapiti vse to v sobo, da ni videla Maška iz kuhinje prav nič.

Po obedu sve poslali Maško k teti. Ko je odšla, plesale sve z Vladošo pu kuhinji od veselja in poljubovale sve se jako. Potem sve pogrnilo v „najini“ sobi mizo z najlepšim prtom, kar je velika čast in slava. Postavile sve na sredo vazo s cvetočim bezgom, okoli sve dale na steklene krožnike kolače in sladkarije. Posvetovale sve se, kaj bi oblekle. Vladoša je svetovala naj oblečeve rožaste obleke. Čisto iz enega blaga ste obleki za me in za njo in Vlada trdi, da „smo baš lepe“ v njih. Zavezala sem ji v lase rožast trak, sebi sem pa pripela na prsa krasno rdečo rožo, ki sem jo kupila dopoldne v ta namen. Na noge sve obule lakaste čeveljčke.

„Namirišimo se,“ je predlagala Vladoša. (Miris hrvatsko = duh, vonj.) Menda še za božič sem dobila stekleničico parfuma, vzela sem jo iz omare in „namirisale“ sve si žepne rutice in obleko.

Potem sve se zasmejale in se poljubile. Jako všeč sve bile ena drugi.

„Meni je zelo prav, da si ti moja mama,“ je rekla Vladoša.

„A meni, da si ti moja punčka,“ sem rekla jaz.

Iz kredence sve vzele „garnituro“, fine porcelanaste skudelice, iz katerih se pije samo ob posebnih prilikah.

Vladoši so se zasvetile oči. „Veš, mama, nikar se ne boj, danes bom že pazila, da se ne bo nič potrlo. Ali nama boš dala srebrne žličice?“

„To se razume, da srebrne.“

Šla sem v kuhinjo in sem skuhala na samovaru imenitno čokolado. Po dve skudelici za vsako bo in še kakšen polizek povrh za Vladošo.

Vzela sem iz omare Vladošino najlepšo punčko, ki je strašno gosposka, ki ima klobuk s peresi in obleko iz žameta. Tudi nogavice ima in čeveljčke s petami. Tega nima vsaka punčka.

Ko sve pojedli čokolado me je vprašalala Vlada, že naj mi kaj deklamira. Sem rekla, da naj le. In deklamirala mi je vse pesmice, kar jih zna. Potem je hotela naj ji pripovedujem kakšno povest. Pripovedovala sem ji dolgo povest o njeni punčki, ki ji je bila zelo všeč. Pripovedovala sem ji, kako se punčke delajo, kdo jim dela lase, kdo oči, kdo obleko in čeveljčke.

Potem sem ji jaz pokazala bonbone, ki sem jih tudi kupila dopoldne. Sele sve na divan in pojedle sve jih vsaka pol. Malo sve se še pogovarjale, potem sve pospremile skudelice, ki so ostale od čokolade. Vladoša je bila žejna in jaz sem prinesla dve visoki ozki čašici malinovca na mizo. Nazdravile sve si in trčile.

Vladoša je bila jako zadovoljna. „Kaj ne, mama, najina veselica je vselej imenitna?“

„Gotovo,“ pravim jaz.

„Škoda, da nisve povabile gospoda Nikota, da bi nam igral na gosle, kakor je zadnjič na „vaši veselici“. — (Vladoša pravi vsakemu čajovemu večeru „veselica“; gospod Niko je kolega mojega moža in igra res lepo na gosle. „Vaša veselica“ je tisti čaj, — kranjske klobase, — kislo zelje, — koruzni žganci, — fižol, — sploh vse, na kar se koga „povabi“. Če pride kdo popoldne, ni to veselica, četudi dobi „čaj s citrno“.)

„Eh, draga,“ pravim jaz, „tako je lepše, ko sve same. „Morda pride kakšen harmonikar doli na dvorišče.“

Res je prišel harmonikar na dvorišče in Vladoša je dobila od mene celih pet krajcarjev zanj. To zato, ker je bila najina veselica. Najina veselica je vsak mesec enkrat ali pa še ne. — Pokuknila je skozi okno, spustila krajcar doli in zakričala: „Igrajte, gospod!“ — Potem je hitro skočila nazaj v kuhinjo in je plesala. Ko je harmonikar utihnil je zopet skočila in zopet spustila krajcar doli: „Le še, le še!“ je zavpila in harmonikar je igral. Tako je spustila doli vseh pet krajcarjev in še dva iz svojega privatnega premoženja. Vsi znanci ji nosijo „cekine“; ko postanejo črni, jih Vladoša nima več rada in kupi si za nje slikice, zlat papir, svinčnik ali celo — radirko. Radirka se ji zdi posebno imenitna,

važna in dostojanstvena reč. „Jaz imam radirko,“ pravi tako važno, kakor da bi rekla „jaz imam hišo, dragi moji.“

Ko je harmonikar odšel, je pozvonilo. Tiho, tiho sve se splazile k vratom in sve pogledale skozi kukalnik ven. Kadar je najin dan ne pustive nobenega notri. Nečeve, da bi naji kdo motil. Ali to je bil le listonoša. Prinesel je časopise in dva pisma za — Vladošo.

O, Vladoša dobiva mnogo kart in pisem. Prvo pismo je bilo iz Zagreba. Pisala ga ji je Olgica. Olgica je že velika in hodi v licej. Pisala je Vladoši to le:

„Draga moja mala Vladoša! Ne veš, kako mi je bilo žal, ko sem zvedela, da si bolna.“

„Saj nisem več,“ pravi Vlada.

„Nisi, ali Olgica to še ne ve,“ pravim jaz. „Saj vidiš, da piše: „Ali to bo hitro minilo. Take punčke, kakor si ti, niso dolgo bolne. Pri meni je to hujše. Kašljam hudo in glava me boli.“

Včeraj se mi je zgodili nekaj jako smešnega na ulici. Obiskala sem Tvojo babico. In ko sem šla domov, sem mislila na Te, kako si bila pred dvema letoma še jako majčkена in kako si zalivala cvetlice na vrtu s kantico. Kar naenkrat je pritekla pred me neka majhna punčka z razkuštranimi lasmi in z velikimi modrimi očmi. Meni se je v resnici zdelo, da si ti. Pa sem prišla punčko za roko in sem jo vprašala: Kaj si ti, Vladoša?! Kdaj si pa prišla iz Prage. — Nato je rekla punčka: Pa si res neumna, jaz sem Nada! — Razjezila se je punčka na me zelo, jaz sem se pa smejala. Potem sem ji kupila bonbone, da se ne bi več jezila. Pripovedovala mi je kje stanuje, kakšne igračke ima, koliko je stara in kako se piše. Bila je jako vesela.

Kadar boš prišla ti, Vladoša, v Zagreb, ti jo bom pokazala. Se bodete lahko igrale skupaj.

Poljub in pozdrav od

Olgice.“

Drugo pismo je bilo od neke šole. Vladoša ima imenitne prijatelje. Cela šola, pomislite, ji piše. Gospodična učiteljica mi je že prej enkrat pisala, kako piše njena šola Vladoši. Cela šola se dogovori kaj in kako se naj piše. In vse se lepo sproti napiše na tablo. Potem celi razred prepisuje a Štefka Glivkovič, ki najlepše piše, piše na papir:

„Draga mala Vladoša! Dobili smo tvojo lepo razglednico in hvala za lepo razglednico. V šoli so dobri in poredni otroci. Pri Gregoričevem Andreju so zaklali ta teden dva prešiča; klobas je bilo dosti. V nedeljo je solnce sijalo, ali zdaj je zopet slabo vreme. Ljudje pravijo, da je zdaj težko za mleko. Kraljičevemu Vikcu je pes zadavil jagnje. Jako je jokal. Streharjevemu Ivici je umrla ena majhna sestra, Strnetovemu Mihi pa stari oče. Gospodična nam je rekla, da boš prišla z mamо k nam. Pozdravili te bomo lepo in veselo. Živio! — Zbogom na svidenje!

Cela šola te lepo pozdravlja!

II. in III. razred v

Prebrale sve dvakrat oba pisma. Vladoša jih je spravila v svojo škatuljo.

Ura je bila pol šestih. Hotele sve pospravljati in se preoblačiti, mala je odvezala pentljo iz las a jaz sem hitro devala najini obleki v omaro.

Ko je prišla Mařka domov ni bilo videti nikjer ničesar več. Bezeg je stal v vazi pred zrcalom, kakor vselej, paradni prt z mize je bil spravljen, najini lakasti čeveljčki so stali v predsobi, samo v kuhinji ste bili na štedilniku dve skudelici umazani od čokolado. Mařka je vprašala Vladošo: „Ktera gospa je pa obiskala mamó, da je kuhala čokolado?“

Vladoša je rekla zelo važno: „O, neka jako imenitna gospa“ in je odšla v sobo. Položila je prst na usta in mi je namežiknila: „Nič ji ne reci! To je tako fino, da nihče nič ne ve! . . . Tatu bove že rekle, ali še le jutri.“

„Da še le jutri,“ sem rekla jaz in potem sve se poljubile.

ZVONIMIR:

V TOŽNIH NOČEH.

Zvezda zlata je gorela
sredi nočnega neba,
na zemljico je strmela
bleda luna vrh gora.

Lahen vetrič čez poljano
v noč čarobno je šumljal,
in nad njivo razorano
megla vstala je iz tal.

Megla je iz zemlje vstala
in objela širno plan,
vsa narava sladko spala,
snivala je božji san.

Jaz pa v kamrici s solzami
bleda lica sem rosil . . .
Ah, kedaj se bodem z vami
zlate sreče veselil? . . .

J. BIELOKONSKI:

VSE JE UTIHNILÓ.

Takrat sem stanoval v Onofrijevem Hotelu garni. Nekega pustega jesenskega večera smo slišali jokati dete. Zdelo se je, kakor bi prihajali tožeči glasovi od spodaj in na koncu dolgega, temnega hodnika, kamor so se odpirala vrata naših sob, jih je bilo slišati posebno jasno.

„Kaj je to? Kakšen otrok joče tu?“ so poizvedovali nekteri hotelski gostje pri domačem hlapcu Jegorju.

„Danes se je priselila v to stanovanje doli v kleti neka perica . . . Kdo naj ve, da ima otroka? Tako mlado je izgledala, skoraj kakor kakšno dekle,“ je odgovoril Jegor.

„Ali to ni za izdržati!“ so izjavili vsi zložno. „Recite gospodarju . . .“

„Gospod je odpotoval . . . Jaz sem bil že dvakrat doli, ali nje ni doma . . .“

„Kaj? Otrok je sam?“

„Saj to je ravno! Ona ga je zaprla in je šla še po druge svoje stvari.“

Po noči, ko je potihnil ulični šum, razgledal se je otrokov jok tako močno po celi hiši, da ni mogel nihče zatisniti očesa. Ni se glasil, kakor jok zdravega otroka, ampak kakor javkanje slabotne in bedne stvarce.

„Jegor! . . . Že spet kriči! . . . K vragu!“ . . . so se čuli glasovi, vrata so se nestrpno odpirala, zvonci so zazvonili.

„Saj že grem!“ je rekel hlapec. „Kaj naj pa naredim?“

Čez nekaj časa je postal jok slabejši, vendar je bilo še vedno slišati zamolklo ječanje gori k nam, kakor da bi bil otrok pokrit z blazinami. „Ne, to ni za izdržati!“ so rekli gostje drugo jutro hlapcu. „Recite gospodarju naj stvar uredi.“

„On je odpotoval,“ je ponavljal Jegor. In ona je plačala najemnino za cel mesec.“

„Na in njej niste nič rekli?“

„Moj Bog! Kaj pomaga reči? . . . Bleda je postala, kakor smrt, tresla se je po vsem telesu in je kričala: ‚Na vzemi in zaduši ga, če imaš srce! Na! Vzemi!‘ In držala mi je tisti povitek pred nos . . . ‚Kaj naj le počnem ž njim? Povsod me podijo proč zaradi njega!‘ . . . In začela je jokati . . . ‚Da, če bi bil zdrav in sit ne bi jokal!‘ . . . Kaj naj potem naredim? Brez gospodarja ne morem nič.“

Ta izjava, ki jo je dajal naš služeči duh vsakemu „mebliranemu“ po vrsti, je pomagala samo do noči. Potem je zopet začel isti lov, isto kričanje za Jegorjem, energični ukazi, otroka pomiriti kakorkoli, grozitve, da se bo drugo jutro vse selilo itd.

Jegor se je prijemal obupan za glavo, tolažil, da se bo jutri gospodar vrnil iz pota, zaloputal je vrata in bežal vsak čas v ono, nam tujo, klet, od koder je prihajalo vse to gorje. Ali, prav kakor v prejšnji noči, je imel njegov trud samo polovičen uspeh.

Zjutraj smo ga zopet izpraševali.

„Jaz sem bil danes po noči štirikrat doli,“ je poročal. „Ona pere . . . In huda je . . . strašno huda . . . Prvič je nekaj godrnjala pred se. Drugič bi mi bila skoraj vrgla neko mokro cunjjo v obraz in vpila je: ‚Tvoji gostje so morilci! . . . Na! Naj vzamejo otroka in naj ga zadušijo!‘ . . . Zdaj je zaklenila vrata in ne pusti nobenega več notri. Jaz sem že dvakrat trkal na njeno okno in skoro šipe sem ji razbil!“

Pri obedu so gostje živahno pretresavali vso zadevo. Mnogo jih je izražalo svoje nezadovoljstvo nad brezobzirnostjo perice in izjavili so, da se bodo takoj izselili, če ne bo poskrbel gospodar za mir.

Gospod Onofrijev, debel gospod z izrazom notranjega zadovoljstva na okroglem, zarudelem obrazu je prišel drugo jutro, ravno ko je otrok kričal na vso moč.

„Ne, v resnici, to je nemogoče!“ je pritrjeval svojim najemnikom in pristavil je proti hlapcu: „Pojdi in povej ji, da se mora še danes izseliti iz stanovanja!“

„In najemnina? Ona je plačala za cel mesec . . .“

„Tu! Vrni ji denar!“

Vzel je tri rublje iz svoje mošnje in jih je dal hlapcu.

„Oprostite!“ sem se vmešal v pogovor. „Jaz mislim, da to ne gre, postaviti ubogo žensko kar na cesto.“

Ali od vseh strani so se usuli prigovori na me. Vsi nimajo tako zdravih živcev; kakor jaz; potrebni so nočnega počitka in sploh me pa ni nihče vprašal za moje mnenje. Jaz sem skomizgnil z ramami in sem odšel.

Ko sem se pozno po noči vrnil domov, mi je rekel Jegor, da mu je vrgla perica denar pod noge in da se je zaklenila. Da je bil na zahtevo gostov že dvakrat pri gospodarju ali ga ni našel doma, zdaj gre v tretjič k njemu.

Med tem so se zbrali gostje na koridoru in so čakali nepotrpežljivo gospodarja. Končno je prišel. Jezen zaradi motenja, se je podal v klet, med tem ko smo mi v pričakovanju končnega izida odšli v obednico. Kmalu smo zaslišali klicanje, trkanje na okno, in potem naenkrat — grobna tišina.

„Vse je utihnilo,“ je rekla tiho in na pol v strahu neka nervozna dama, ki je bila prej čez celo stvar mnogo bolj razjarjena, kakor drugi.

Njene besede so nas zadele, kakor strela. Neka nejasna slutnja, da se je zgodilo nekaj strašnega, nas je prevzela. S pri-tajenim dihom smo poslušali, želeč, da bi ta grozopolna tišina prenehala. Sledeči trenotki so se nam zdeli dolgi, kakor večnost. Naenkrat so se razjeknili klici: „Na pomoč! . . . Policija! . . .“

„Kaj je to?“ smo vzkliknili preplašeni, hiteli na hodnik in od tam na ulico, kjer sta stala Onofrijev in hlapec in klicala na pomoč.

„Kaj se je zgodilo?“ smo vpraševali.

„Strašna nesreča.“ je rekel gospodar. „Utopila je otroka.“ Pridušen krik se je ozval, čul se je težek padec človeškega trupla. Nekdo se je valjel pred nami na tleh.

„Marija Ivanovna ima krče,“ je rekel nekdo polglasno.

Nesli smo bolešno, nervozno dekle v hišo. Ko smo jo položili na posteljo, sem šel zopet ven. Na hodniku je stal gospodar obdan od svojih najemnikov. Razburjeno v pretrganih stavkih je pripovedoval kaj se je zgodilo: „Potrkamo na vrata . . . Ona ne odpre . . . Jegor ostane pri vratih, jaz bežim k oknu . . . trkam . . . Naenkrat zgrabi otroka, pribeži k oknu in kriči: „Na! . . . Glej! . . . Zdaj boš menda zadovoljen! . . .“ In . . . in vrže otroka v lug . . .“

Groza nas je pretresla.

„In kaj naj zdaj počnemo?“ je nadaljeval gospodar. „Vrata so zaprta, okno je zamreženo. Jaz . . .“

V tem trenutku je prišla policija. Perica je odprla vrata.

Stopil sem na ulico. Pred nizkim oknom kleti je stalo nekaj radovednežev. Tudi jaz sem pristopil bliže. Mojim očem se je nudila pretresljiva slika. Z eno roko podprta ob mizo je stala tam mlada, mrtvaško bleda ženska. S široko odprtimi očmi je strmela v necke, nad ktere sta bila sklonjena dva policaja. Čez par sekund je potegnil eden majhno telesce otroka iz luga. Mati je planila k njemu.

Odrinili so me od okna. Cela množica se je zbrala. Ves iz sebe od strašnega prizora sem odšel v svojo sobo. — Celo noč je stala uboga, bleda ženska z bednim telescem mrtvega deteta v rokah pred mojimi očmi. Drugi dan sem si poiskal drugo stanovanje.

Ko sem prišel po svoje stvari, sem srečal Jegorja na hodniku.

„Pri nas je zopet nova nesreča,“ je šepetal.

„Kaj se je zgodilo?“

„Naša gospodična Marija Ivanovna je zblaznela . . . Venomer govori pred se . . . danes ni še nič jedla in nič pila . . . neprestano hodi po sobi gor in dol, postoji, posluša in pravi: „Vse je utihnilo . . .“

BORISOV:

MOJA MLADOST.

Kot duhovi v mučnih sanjah
se porajajo,
pred menoj veseli časi
zopet vstajajo . . .

Iz nezabljene gomile
solnčnojasnih let,
vscvete včasih mi spominov
zapozneli cvet.

A spet hira in umira —
luči, solнца ni . . .
Čez poljane pa jesenski
veter že šumi . . .

Razpisujemo danes

šesti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. junija. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene so:

1. Dva holandska kipa.
2. H. Sienkiewicz: *Quo vadis?* (krasno vezana).
3. Stekleni pepelnik.
4. *Pogled na Mali Lošinj.* (Barvana slika v okvirju.)
5. S. Jenko: *Poezije.*
6. Garnitura vaz.
7. in 8. po 3 skudelice za kavo.

Dobitki petega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilec:

1. *Stojalo za sladkarije: Dženka Vižintinova*, sopr. nadučit., Renče.
2. Ivan Vesel: *Ruska antologija* (krasno vezana knjiga): *Slavko Slamnik*, stud. med., Malošče.
3. *Pogled na Opatijo* (barvana slika v okusnem okvirju): *Natalija Krebelj*, Gorica.
4. *Maslovnjak: Ana Božič*, kuharica, Bilčoves.
5. Borisov: *V zarji mladosti* (pesmice za mladimo): *Elizabeta Tlakec*, Št. Janž.
6. *Garnitura za jajčke: Ursika Beber*, Ljubljana.
7. in 8. *Po 3 skudelice za kavo: Ana Kopušar*, hčerka usnarja, Ljubno. *Marija Žibert*, posestnica, Suha.

Rešitev ugank v 5. številu.

44. Veter, Peter, meter. 45. Most, ocel, seja, tlak. 46. S, kis, komar, oktober, vinar, kje, Odesa, Leonora, sokol, Koroško: Simon Jenko. 47. Celovec, Slovani, Bavorec. 48. Cmurek, Salern, tkadec, Rovinj, Sredec, Gorica. 50. Zelnata glava. 51. Voda. 53. Moških sta bila dva, ženskih pet, otrok trinajst.

52. Bog ti zaplati uk! po tvoji volji
bom pel: gosenci' kaj na rero var' je,
kak prideluje se krompir najbolji;
kako odpravljajo se ovcam garje,
preganjajo ušivim glavam gnjide,
loviti miš' učil bom gospodarje.

Iz Prešernove „Nove pisarije“.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na: Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Pantovčak št. 5.

Izlet na Krim: Šolskih nalog ne sprejemam! **Temal:** Žal mi je „krasotice vseh krasotic“ — Vaše Minke — ali črtica ni za tisk. **Hrabroslav:** Pojete:

Oh, kje je pravica
dandanašji dan
zaman jo ti iščeš
oh, verni zemljan.

Za Vaše pesmi bo pravica še najprej v košu. Honorarja pač ne bo! **Zamlaški.** Vaši „Spomini“ so preslabotni. Sploh pa anonimnih dopisov navadno niti čitam ne. **Milko:** Pesmi se niso godne. Če bi jih pa res radi videli tiskane, Vam tu eno objavim, vendar dvomim da bo komu všeč:

Tam v tistem krasnem gozdu
se Milka je sprehajala;
m lo pesem je pevala
in glavico povešala.
Ljubko pesem se glasila,
kakor sen čez hrib in plan
dohitela ni pa njega,
ki bi jo rešil srčnih ran.

Izpozna se. (K sliki.)

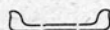
„Ti si se oženil drugič?“

„Moral sem se; prva mi je otrovila življenje, zato sem moral vzeti protistrup.“

Izobražena žena.

„Gospa, vi trpite, da vas imenuje vaš soprog pred vsemi ljudmi Ksantipa?!“ se je zgražal neki gospod.

Gospa mu je odvrnila: „O, zakaj bi mu motila nedolžno veselje! On, revež, misli, da ga bodo ljudje smatrali za Sokrata, če bo meni rekel Ksantipa!“

Vydrova tovarna hranil v Pragi VIII.

Ob priliki gostij,

kakor tudi kot nedeljni in praznični zakusek so naši izborni oblati maslovi in dessertki, na knežji mizi ne najdete boljšega prigrizka.

Cena: maslovi 1 škatulja 25 kom. 2 K.
dessertki 1 škatulja 50 kom. 3 K.

Osvežujoči napoj

za časa vročine je naš šumeči bonbon „Ambo“ in „s sidro“. So zajamčeno prosti vseh škodljivih snovi.

„Ambo“ škatulja 50 kom. 2 K. „S sidro“ škat. 50 kom. 2 K.

Kolekcija vseh naših izdelkov po 3 K 32 v.

Vsebina:

1 stekleničica juhnega pridataka	K —60
5 juhnih konserv. gobova, grahova, riževa, lečna in rezančeva . . .	„ 1-50
Oblati (6 vrst)	„ —62
Šumeči bonboni „Ambo“ in „s sidro“	„ —32
Buhtin	„ —10
zaboječek in zavojnina	„ —18

Važna opazka!

Vydrovo žitno kavo pošiljamo vedno poštne prosto. Ako pa naročite zraven tega ali posebej tudi ostale naše izdelke tedaj je potreba za to poseben porto. Ostalo blago, razun žitne kave, pošiljamo poštne prosto le tedaj, ako znaša obnos najmanj 6 K. Manjšim pošiljatkam priračunamo poštino.

Helena Lachainer, učit. sopr. Kranj.
Jos. Lasič, c. kr. poštarica, Renče.
Leopold Marn, učitelj, Škocijan.
Leop. Markelj, žel. čuvaj, Podnart.
Ivan Marušič, Trst.
Jos. Metelko, žel. delavec, Trbovlje.
Ema Miselj, učiteljica, Staritrq.
Mat. Miklavžič, skladiščnik, Ljubljana.
Jakob Mlinar, krojač, Novavas.
Ana Novak, c. kr. nadpošt. sopr. Kamnik.
Franc Ošlak, kovač, Loče.
Jos. Ozimek, davč. izterjevalec, Dolenjavas.
Mat. Perč, kanonik, Sv. Štefan.
Ivan Petek, miz. mojster, Koračice.
Karla Ponikvar, urad, sopr. Sv. Ivan pri Trstu.
Alojz Ponikvar, učitelj, Vel. Trn.
Martin Potošek, gostilničar, Rečica.
Mik. Pustišek, posestnik, Zdole.

Anton Radi, želez. uslužb. v p. Dednivrh.
Ana Rape, nadučit. sopr. Smlednik.
Štefan Rapnik, posestnik, Crešnjevec.
Marija Sedej, gostil. Vojsko.
Helena Skaza, posestnica, Gaberk.
Fr. Slemenšek, nadučit. v p. Podčetrtek.
Ter. Slivnik, posest. Bled.
Jurij Soklič, posestnik, Potoki.
Roz. Starkelj, posestnica, Sp. Šiška.
Mat. Stebih, cerkov. in krojač, Hum.
Jos. Stefanc, posestnik, Radence.
Mat. Sterle, posest. in gostil. Kozarše.
Jak. Stoppar, fuž. del. Guštanj.
Matevž Šemrov, posestnik Rakek.
Fr. Toni, kamnosek, Ljubljana.
Mar. Vidic, posestnica, Koritno.
Antonija Wrabl, posestnica, Koprivnik.
Marija Žibert, posest. Suha.
J. Žirovnik, strojnik, Kleče.

P. n. učiteljstvo!

Z začetkom šolskega leta izdamo zopet „Učiteljski zapisnik“, toda ne kakor lansko leto za vse p. n. učiteljstvo, ampak samo za naše gg. naročnike! Dovoljujemo si na to uljudno opozoriti, da se izognemo poznejšim nepotrebnim pritožbam in dopisovanju.

Praktična steklenica.

Priporočamo gospodinjam **steklene posode** za Vydrovo žitno kavo, ki na ta način spravljena, obdrži celo leto lastnosti kave sveže pražene, ker je v suhem in v absolutni čistoti.

Steklenico 8litrovo (v katero gre **skoro** cela naša poš. pošiljka žitne kave) z brušenim zamaškom računamo 1 K 80 v; zabojček za pošiljatev stoji 44 v. Poštni porto plačamo mi, ali zaračunamo, da bi ne moral adresat doplačevati. Steklenico napolnjeno s kavo **se ne more** pošiljati, ker že sama na sebi dosti težka in bi ne izdržala poštno ekspedicije.

Našim gg. odjemalcem pošiljamo brez poštnega povzvetja, kakor navadno.